

JE KIND SUCCESVOL BEGELEIDEN TUSSEN THUIS EN SCHOOL

HANDBOEK VOOR ELKE OUDER

MARINKA BRANDWIJK-KOK, LEENDERT VAN GENDEREN
& IVO MIJLAND

Met plezier bieden we u digitaal het basishoofdstuk van het handboek 'Voor elke ouder'. In dit boek leest u alles over het belang van een nauwe samenwerking tussen thuis en school. Wat ons betreft is het eerste hoofdstuk een must read voor álle ouders van schoolgaande kinderen. Wilt u alles lezen over hoe je je kind succesvol begeleidt tussen thuis en school? Bestel dan het boek op **www.uitgeverij-quirijn.nl** of op **www.bol.com**. We hopen u een plezier te doen met deze gratis pdf.

HANDBOEK VOOR ELKE OUDER

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG
Brandwijk-Kok, Marinka; Van Genderen, Leendert; Mijland, Ivo
Handboek voor elke ouder; je kind succesvol begeleiden tussen thuis en school
Oirschot: Quirijn 2015

ISBN: 978-90-79596-32-4
NUR: 100

©2015 berust bij uitgeverij Quirijn
Vormgeving: Kabeljauws, Eersel (Lawrence Spierings)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

HANDBOEK VOOR ELKE OUDER

JE KIND SUCCESVOL BEGELEIDEN TUSSEN THUIS EN SCHOOL

MARINKA BRANDWIJK-KOK
LEENDERT VAN GENDEREN
IVO MIJLAND

Listen earnestly
to anything your
children want to
tell you, no matter
what. If you don't listen
eagerly to the **little** stuff when
they are **little**, they won't tell you
the **big** stuff when they're **big**,
because to them all
of it has always been
big stuff.

Catherine M. Wallace

INLEIDING

Om een beroep te leren hebben we een opleiding nodig. Om auto te rijden moeten we ons rijbewijs halen. Om ouder te worden en kinderen op te voeden, hoeven we niet eerst geschoold te worden. Je bent een ouder vanaf de dag dat je kind geboren wordt en dat zonder diploma. Als ouder heb je de mooie, uitdagende en soms ook lastige taak om je kinderen op te voeden. Elke ouder herkent wellicht de gedachte: Wat moet ik nu doen? Wat is wijsheid? En... Ik had het me heel anders voorgesteld.

Eén voorbeeld van opvoeden hebben we in ieder geval allemaal, dat is ons eigen voorbeeld. Ook onze ouders - voor zover we in een gezin opgevoed zijn - hebben het gedaan met het voorbeeld dat zij meegekregen hebben. Ouderschap is iets dat ons is voorgedaan. Als ouders neem je daarin allebei je eigen geschiedenis mee, die samenkomt in je relatie en de opvoeding van je kinderen. Dat maakt het niet altijd gemakkelijker, want we moeten uit twee voorbeelden één nieuwe opvoedstrategie bepalen. Soms sta je als ouder alleen voor de opvoeding van je kind(eren). Dat brengt weer andere ingewikkeldheden met zich mee. Samen sta je sterk, maar moet je uit twee dynamieken één nieuwe stijl creëren. Alleen daarentegen, is maar alleen.

In het leven van een kind en daarmee ook van de ouder zijn verschillende markeringspunten. In de ontwikkelingspsychologie spreekt men van ontwikkelingsstaken. Hierbij horen verschillende fases die jij en je kind stuk voor stuk doorlopen, zoals de babyfase, peuterfase, kleuterfase. Wanneer je kind naar school gaat, breekt voor jou en je kind een nieuwe fase aan. De wereld van je kind wordt steeds groter en andere volwassenen en leeftijdsgenoten van je kind krijgen steeds meer invloed. Als ouder wil je dat het goed gaat met je kind. Je wilt dat je kind lekker in

---

zijn vel zit, goede leerresultaten haalt, niet gepest wordt en goed omgaat met social media. Ook wil je dat de overstap naar het voortgezet onderwijs op een goede manier verloopt. In dit boek willen we je als ouder concrete handvatten bieden in de begeleiding en ondersteuning van je kind in zijn ontwikkeling op school. We weten namelijk vanuit onderzoek en vanuit onze eigen ervaringen, dat je als ouder echt van betekenis bent en invloed hebt op de schoolloopbaan van je kind.

Het vinden van een geschikte school kan soms al een hele opgave zijn. Wanneer je kind eenmaal op een school zit, volgen er ook allerlei vragen. Is het nodig om mijn kind te begeleiden? Wat doe ik als mijn kind het niet naar zijn zin heeft op school? Wat doe ik met negatieve verhalen over docenten en klasgenoten? Hoe ga ik om met de faalangst van mijn kind in de aanloop naar een spreekbeurt of een toets? Hoe heb ik invloed op de motivatie van mijn kind? Wanneer stel ik grenzen en wanneer laat ik juist los? Laat ik mijn kind fouten maken of is het beter deze te voorkomen? Vragen die wij in de praktijk tegenkomen en waar we in dit boek verder op in zullen gaan.

We weten dat het opvoeden van kinderen geen eenvoudig rekensommetje is. Elke situatie is anders en tips aan een ander geven is vaak makkelijker dan je eigen situatie hanteren. Het *Handboek voor elke ouder* is een boek vol met achtergrondinformatie, praktische voorbeelden en handige tips. Een boek om te lezen en regelmatig even te raadplegen. Een handboek waarin je in duidelijke taal, met heldere en herkenbare voorbeelden, leest hoe je als ouder (nog) meer recht kunt doen aan je kind en aan jezelf. Een praktijkboek waarin je leest hoe je beter en effectiever praat met je kind, maar ook succesvoller spreekt met de leerkracht of mentor van je kind. Geen boek met pasklare oplossingen,

maar een boek dat een scala aan ideeën presenteert. Aan jou als lezer om te kijken welke je kunt gebruiken in het contact met jouw kind.

Het boek bestaat uit drie delen:

I Ouderschap aan de basis van schoolsucces

II Ouderschap in de schoolpraktijk

III Ouderschap in zorgsituaties op school

Deel I is de basis van het boek. In dat deel leggen we de basis voor een positief pedagogisch klimaat voor je kind: thuis, op school en tussen thuis en school. We leggen uit waarom ouders zoveel mogelijkheden hebben om een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kind. In deel II gaan we naar de praktijk van het (schoolgaande) kind. Huiswerk, motivatie, puberteit, loopbaanbegeleiding, social media; er staat van alles te doen. Deel III is het deel dat de lezer hopelijk niet te vaak nodig heeft. Elk kind kan in zorgsituaties terecht komen; het heeft faalangst, wordt gepest, of krijgt te maken met een echtscheiding. Deel III geeft zuivere richtingaanwijzers om ook in zorgsituaties verbonden te blijven en de goede dingen te blijven doen.

Als schrijvers wensen we je veel lees- en opvoedplezier toe.

Augustus 2015

Marinka Brandwijk, Leendert van Genderen & Ivo Mijland

P.S. Vanwege de leesbaarheid hebben we gekozen steeds te spreken over het kind en niet af te wisselen met zoon en dochter. Daardoor wordt er steeds verwezen met hij of het. Uiteraard kan hij hier ook gaan over een meisje/dochter.

DEEL I

OUDERSCHAP AAN DE BASIS VAN SCHOOLSUCCESES

1

BELANG VAN OUDERBETROKKENHEID

1.1 ALGEMEEN

Maarten en Jodie zitten allebei op voetbal, hun ouders Kevin en Susanne zijn er druk mee. De trainer geeft in zijn wekelijkse mail een terugblik op de wedstrijd. Hij brengt hierbij telkens onder de aandacht dat het voor de kinderen belangrijk is dat er ouders langs de zijlijn staan om ze aan te moedigen. Daarnaast is er een rooster voor het rijden bij uitwedstrijden en voor het wassen van de kleding.

Voor Kevin en Susanne is de sport van de kinderen niet vrijblijvend. Er wordt ook van hen als ouders iets gevraagd. Op school is het niet anders, ook hier hebben kinderen support nodig. Daarvoor ben je als ouders de eerst aangewezen personen. Bij voetbal geldt dat supporters invloed hebben op het resultaat van het team. Je aanmoedigingen aan de zijlijn hebben zin, je rol aan de zijlijn heeft effect. Je positieve support heeft een positief effect op de individuele spelers, op het team, maar ook op de trainer. Voor resultaten van leerlingen op school geldt hetzelfde. Jouw inbreng heeft invloed op je kind, op de klas van je kind en op de leraren die met de klas werken. Ouderbetrokkenheid is van invloed. Als je positief samenwerkt, is het effect positief. Andersom geldt het natuur-

---

lijk ook. Als de samenwerking onder druk staat, loop je samen risico's om met zijn allen iets te verliezen.

Ouders en scholen zijn vaak zoekend naar hoe ze de samenwerking op een goede manier vorm kunnen geven. Hoe kun je als ouders op een goede manier supporten en je kind begeleiden? We horen ouders vragen stellen als:

- Wat verwacht de school van mij?
- Welke plek nemen we in als ouders van ons kind?
- Wat is helpend voor ons kind? En wat niet?
- Onze dochter heeft goede cijfers. Wordt het dan wel op prijs gesteld als we op de ouderavond komen?
- In welke situaties neem ik contact op met de mentor?
- Is het verstandig als ik thuis meehelp met het huiswerk?
- Stuur ik mijn kind nu wel of niet naar een Cito-training?
- Hoe kan ik mijn kind helpen als het gepest wordt?

In de meeste gevallen heb je als ouders in ieder geval een aantal momenten per jaar de mogelijkheid om contact te hebben met school door de zogenaamde oudercontactavonden te bezoeken. Op de basisschool is het vaak wat makkelijker om een keer extra binnen te lopen. Veel scholen hebben een nieuwsbrief of er is een mogelijkheid om op de hoogte te blijven van belangrijke zaken, door het volgen van de website of via social media. Daarnaast hebben de meeste scholen een leerlingvolgsysteem waarop je als ouders via je tablet of smartphone informatie kunt vinden over de cijfers, de aanwezigheid en het huiswerk van je kind. In de schoolgids staan belangrijke zaken, waaronder de functionarissen die je kunt raadplegen als je vragen hebt. Daarnaast is er op school vaak een

oudervereniging of ouderraad waaraan je kunt deelnemen. Deze ouder-raden informeren je ook vaak met verslagen van bijeenkomsten.

1.2 OPTIE OF NOODZAAK

Uit de vele onderzoeken die zijn gedaan naar het belang van ouder-betrokkenheid, blijkt steeds weer de positieve invloed die betrokken ou-ders hebben.

Bij de opleiding tot piloot wordt bij de start van de opleiding een dag voor ouders georganiseerd. De opleiders daar weten dat de jongeren van wie de ouders aanwezig zijn een grotere kans hebben om hun opleiding af te ron-den dan de jongeren van wie de ouders niet aanwezig zijn.

Blijkbaar is ook op latere leeftijd de support van ouders een belang-rijke factor voor het afronden van de opleiding. We spreken van ouder-betrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich medever-antwoordelijk voelen voor de (school)ontwikkeling van hun kind. Deze betrokken ouders houden zich bezig met de ontwikkeling van hun kind en hebben contacten met de school en de docenten. Ze trekken samen op, omdat je samen sterk staat. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat ouderbetrokkenheid niet alleen in het basisonderwijs, maar zeker ook in het voortgezet onderwijs van groot belang is. Het levert zowel het kind, als de school, als de ouders iets op. Er is winst voor alle betrokke-nen als ze de samenwerking positief weten vorm te geven.

Ouderbetrokkenheid heeft effect op het functioneren van leerlingen op school. Dit wordt zichtbaar in betere schoolprestaties en een betere werkhouding. Bij een elfjarig kind is de invloed van ouders 27 procent

---

en de invloed van de school 21 procent, zo blijkt uit een onderzoek van Desforges en Abouchaar. Naarmate het kind ouder wordt, verschuift deze invloed. Bij een zestienjarig kind worden de schoolprestaties nog voor 14 procent door de ouders bepaald en voor 51 procent door de school. Een ander onderzoek (Marzano 2003) stelt dat de thuissituatie en dus ook de rol van ouders één van de belangrijkste succesfactoren is in de leerprestaties van kinderen. Als het thuis goed gaat, als er tussen ouders en kind balans is, dan is de kans op succes op school groter. Zoals de onderzoeken laten zien, is ouderbetrokkenheid van invloed en is het ook goed te weten dat je rol elk jaar een beetje kleiner wordt. Maar, terug naar de pilotenopleiding, je invloed blijft - ook na de middelbare school.

Het belang van ouderbetrokkenheid komt niet alleen naar voren vanuit wetenschappelijk onderzoek, ook leerlingen zelf geven dit aan.

Aron (havo 2) zegt: “Dat ik over ben naar havo 3 heb ik mede te danken aan mijn ouders. Ze hebben me echt geholpen met m’n huiswerk en planning en zo.”

Liseth (vmbo 1) vertelt: “Ik vond de eerste maanden op mijn nieuwe school erg lastig. Ik moest erg wennen aan het eind fietsen, mijn nieuwe klasgenoten en de verschillende leraren. Het hielp me dat mijn mentor door mijn ouders op de hoogte was van de moeilijkheden die ik had.”

Coos (groep 7) herinnert zich nog hoe zijn vader en moeder de juffrouw thuis hadden uitgenodigd om haar bij te praten over zijn diabetes. “De juffrouw waardeerde het zeer dat ze zo welkom was en op de hoogte werd gebracht van wat ze kon doen om mij te helpen. Ik vond het fijn dat de juffrouw iets over mij wist.”

Ook op school geven docenten aan dat de betrokkenheid van ouders belangrijk is.

Meneer De Lange vertelt: “Het lukt beter om met ouders die betrokken zijn bij hun kind, problemen die ontstaan snel op te lossen. Als je samen met ouders op één lijn zit, heb je samen een positieve invloed op het gedrag en de prestaties van leerlingen.”

Leerkracht Liesbeth zegt: “Het maakt voor mij echt verschil als ouders die over het schooladvies komen praten, moeite doen om hierin samen met ons op te trekken. In dat geval komen we er altijd veel beter uit om dit belangrijke gesprek positief te voeren. Vaak vertrekt iedereen uit zo’n gesprek met een tevreden gevoel.”

De ervaringen van kinderen en docenten uit de praktijk ondersteunen de resultaten uit wetenschappelijk onderzoek. Ouderbetrokkenheid en de samenwerking met school zijn een eerste vereiste voor een goede ontwikkeling van kinderen op school. Het heeft een positief effect op de leerprestaties, de motivatie, het welbevinden, het zelfbeeld en de zelfwaardering van een kind.

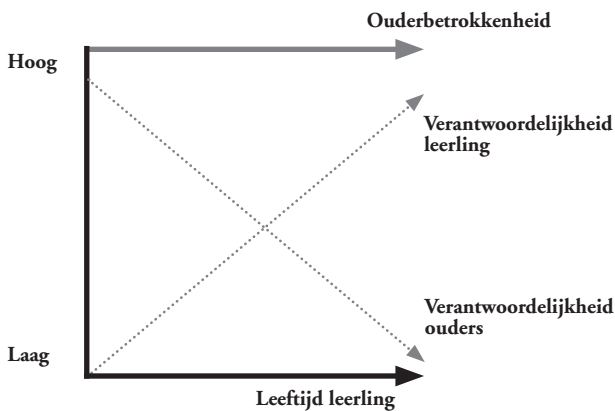
1.3 OUDERBETROKKENHEID IN DE PRAKTIJK

Ouderbetrokkenheid wordt nog wel eens verward met ouderverantwoordelijkheid. Naarmate kinderen ouder worden, neemt de eigen verantwoordelijkheid van het kind toe en neemt de verantwoordelijkheid van de ouders af. Als ouder smeer je voor je jonge kind de boterhammen, zoek je de kleren uit die het aantrekt en roep je het uit bed, zodat het op tijd op school kan zijn. Hoe ouder kinderen worden, hoe meer eigen verantwoordelijkheid ze krijgen om deze taken zelf uit te voeren.

Dit is nodig om te kunnen groeien naar eigen keuzevrijheid en volwassenheid. De ouderbetrokkenheid staat hier los van.

Yoeri (19 jaar) vertelt: “Ik was gestart met een hbo-opleiding fysiotherapie. Al na een paar maanden liep ik vast. Ik wist niet hoe ik het allemaal aan moest pakken en kon niet omgaan met al die verantwoordelijkheid. Mijn ouders hebben contact opgenomen met de decaan om hierover in gesprek te gaan. Inmiddels heb ik via de decaan een fijne coach, die met me meekijkt. Zonder de inbreng van mijn ouders was ik geflopt op deze opleiding.”

De onderstaande figuur geeft weer dat de verdeling van verantwoordelijkheid verandert met de leeftijd. Hoe ouder het kind, hoe meer het zelf verantwoordelijkheid neemt en krijgt, waardoor de verantwoordelijkheid van de ouders vermindert. Op welke leeftijd die verantwoordelijkheid van ouders afneemt, is per kind verschillend. Het ene kind kan sneller zijn eigen zaakjes regelen dan het andere. De ouderbetrokkenheid blijft bij het ouder worden van het kind belangrijk. Minder verantwoordelijkheid wil dus niet zeggen dat je je betrokkenheid moet laten afzwakken.

Ouderbetrokkenheid en verantwoordelijk kind en ouder.

Hoe kun je nu als ouder vormgeven aan je betrokkenheid? De ouderbetrokkenheid die het meest bijdraagt aan het schoolsucces van je kind is je betrokkenheid thuis. Er zijn vier aspecten die hierbij belangrijk zijn.

AANMOEDIGING

Tijdens een voetbalwedstrijd hebben supporters een belangrijke taak, namelijk het aanmoedigen en steunen van de spelers. Op deze manier hebben supporters een positieve invloed op de inzet en motivatie van de spelers. Het is ook bekend dat afkraken aan de zijlijn een negatief effect heeft. Als je de spelers steeds wijst op de foute passes, de verkeerde loopactie of de zwakke afronding op goal, gaat vrijwel elke speler minder goed presteren. Aanmoediging is voor elk mens belangrijk, zeker ook voor kinderen. Je helpt je kind door positieve verwachtingen te hebben en deze ook te communiceren. Juist positieve verwachtingen blijken invloed te hebben op de resultaten van het kind. Ouders kunnen hierin ook doorschieten en meer verwachten van een kind dan realistisch is. We komen hier verderop in dit boek nog op terug. Daarnaast kun je je kind aanmoedigen door positief over de school van je kind te spreken. Realiseer je dat het voor kinderen prettiger is om bij de leerkracht binnen te stappen die tijdens het avondeten positief besproken wordt. En dat het voor kinderen vanuit hun loyaliteit naar ouders toe heel ingewikkeld is om les te volgen bij een leerkracht die in het gezin negatief besproken wordt.

Ingrid vertelt na de ouderspreekavond tegen haar dochter: “Wat heb jij een mooie school zeg en je docenten die ik sprak lieten merken dat ze jou goed kennen. Ze waren echt belangstellend.”

VOORWAARDENSCHEPPEND

Om te kunnen voetballen heb je voetbalkleding en voetbalschoenen nodig. Daarnaast is het belangrijk dat je op tijd op de trainingen en bij de wedstrijden verschijnt. Kortom: je hebt basisvoorwaarden nodig om te kunnen functioneren in je voetbalteam. Het thuisfront is hierin belangrijk. Het vergt soms de nodige aanpassing in het gezin om je kind te laten voetballen. Je moet bijvoorbeeld vroeg eten zodat je kind kan trainen en je houdt de zaterdagochtend vrij om bij de wedstrijden aanwezig te zijn.

Kinderen op school hebben ook basisvoorwaarden om goed te kunnen leren. Een goede studieplek, goede leermiddelen en een rustige omgeving helpen je kind echt. Hij heeft bovendien baat bij een stabiele thuissituatie, omdat dit ruimte geeft om met andere dingen bezig te zijn en zich te ontwikkelen. Daarnaast is het belangrijk dat het kind een gezond gevoel van eigenwaarde heeft en dat er sprake is van een goede relatie met de ouders of opvoeders. Ook een goede werkplek en materialen voor de studie zijn onmisbaar. De situatie in het gezin speelt een belangrijke rol in de ontwikkelingsmogelijkheden van een kind.

Erik, het broertje van Kim, is ernstig ziek geweest. Het zorgde voor veel onrust in de thuissituatie. Erik kreeg veel bezoek en ouders hadden het druk met de verzorging van hun zoon. Toch lukte het moeder om regelmatig bij Kim te informeren hoe het met haar huiswerk ging. De belangstelling van haar moeder deed Kim goed en gaf haar rust. Haar ouders hadden met een apart ingerichte studeerkamer voor een rustige plek in huis gezorgd, waar Kim haar huiswerk in alle rust kon maken.

Kamiel was druk met een werkstuk voor de boomplantdag. Hij raakte echter snel afgeleid omdat zijn zusje aan het oefenen was voor de voorspeelavond van de muziekschool. Met de viool op de achtergrond, lukte het Kamiel maar niet om zich te concentreren. De vader van Kamiel merkte op dat Kamiel onrustig was en zelfs wat boos. In overleg met Kamiel maakte zijn vader zijn werkkamer op zolder tijdelijk vrij, zodat Kamiel toch rustig kon werken aan zijn werkstuk. Uiteraard appte Kamiel eerst zijn vader toen hij van de meester een 8,5 kreeg voor zijn werkstuk.

ONTWIKKELINGSONDERSTEUNING

Het is van belang dat je als ouder interesse toont en aandacht hebt voor wat er op school gebeurt. Door aandacht te hebben voor de bezigheden en interesses van je kind, laat je merken dat het van betekenis is voor jou als ouder. Hiermee creëer je ruimte voor je kind om zich verder te ontwikkelen. Dit alles heeft een positieve invloed op de schoolresultaten.

Ook de opvoedstijl heeft invloed op het schoolresultaat. Uit onderzoek blijkt dat een opvoedstijl met zowel grenzen als warmte en het bekrachtigen van goed gedrag, bemoediging en voorbeeldgedrag bijdraagt aan het schoolsucces.

Natasja vertelt dat haar ouders altijd even informeren hoe het op school was. Ze zegt: "Soms heb ik geen zin om het over school te hebben, toch vind ik het wel leuk dat ze altijd vragen hoe het op school was en hoe bijvoorbeeld mijn toets ging."

DIRECTE ONDERWIJSONDERSTEUNING

Na een relaxte start als peuter en kleuter nemen de vragen die kinderen op hun bordje krijgen toe. Hoe ouder ze worden, hoe meer kinderen te doen krijgen. In de bovenbouw van het primair onderwijs maken ze al kennis met huiswerk en toetsen, vanaf het voortgezet onderwijs komt er in agenda vaak steeds meer maak- en leerwerk. Dat vraagt veel van kinderen. Je kind kan in dat proces van toenemende ‘werkdruk’ van thuis uit wel wat ondersteuning gebruiken bij zijn schoolwerk. Niet in de vorm van ‘laat mij dat werkstuk maar even maken’, wel in de vorm van ‘de geïnteresseerde coach aan de zijlijn’. Hierbij is het belangrijk om rekening te houden met de autonomie van je kind. Je kunt als ouder ook te veel willen ondersteunen, waardoor je kind zich juist gaat verzetten en de relatie onder druk komt te staan. Je moet als ouder dus voortdurend nagaan hoe de balans tussen helpen en zelf doen zo rechtvaardig mogelijk blijft; voor ouders, kind en school.

Jeroen vindt het fijn dat zijn vader hem kan helpen bij zijn wiskundesommen. Ook helpt het hem dat zijn ouders hem overhoren bij een toets voor Engels of aardrijkskunde. Hij vindt dit lastige vakken.

Joke schaamt zich verschrikkelijk. Ze moet een spreekbeurt houden over Greenpeace. Ze durft bijna niet, omdat haar vader voor haar een bizar flitsende PowerPointpresentatie in elkaar heeft gezet. Hij heeft er drie hele avonden aan gewerkt. Joke heeft een beetje het gevoel dat het niet meer over haar spreekbeurt gaat, maar dat ze vooral die avond aan haar vader moet melden hoe juf de PowerPoint vond.

Hoewel de vader van Joke het deed om zijn dochter te helpen, was hij onbedoeld juist aan het belemmeren.

1.4 SAMENWERKEN MET SCHOOL

Naast de ouderbetrokkenheid thuis is ook de samenwerking met school een belangrijke factor in het creëren van de optimale groeimogelijkheden voor je kind. Hoe beter het ouders en school lukt om samen te werken, hoe beter het welbevinden, de werkhouding en de schoolprestaties van de kinderen.

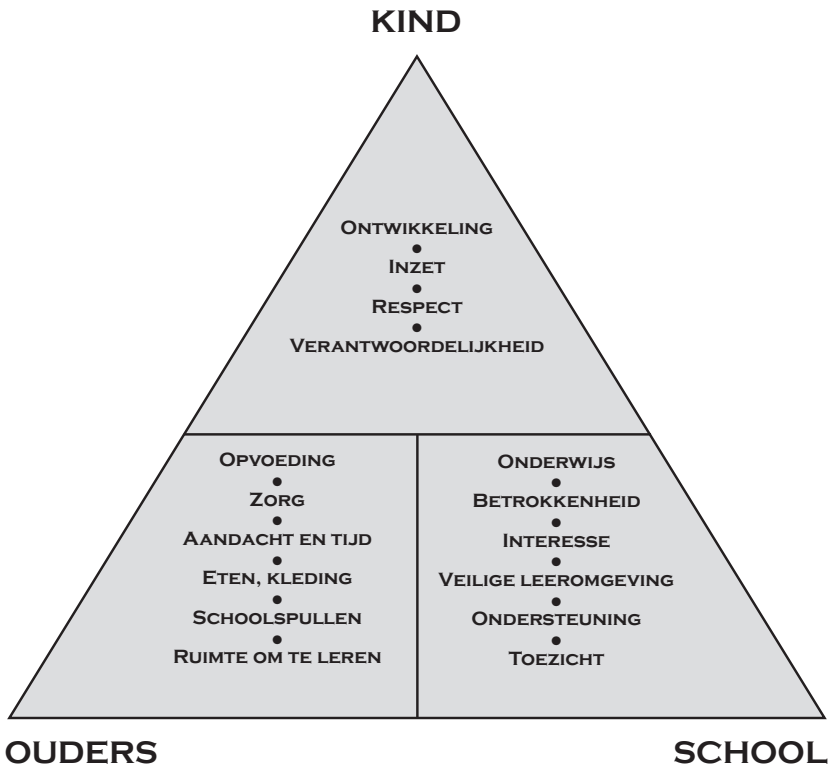
Als ouder ken je je kind het beste. Je bent als ouder ervaringsdeskundige en daarbij verantwoordelijk voor de opvoeding van je kind. Door de jaren heen heb je inmiddels ontdekt wat wel en niet voor hem werkt. De school kan hier zijn voordeel mee doen. School heeft baat bij informatie over wat je kind bijvoorbeeld spanning oplevert en over hoe het op de basisschool is gegaan, wat daar juist goed werkte en wat niet.

Leerkrachten kennen je kind als leerling het beste. Op school maken ze je kind dagelijks mee en kennen ze zijn sterke en minder sterke kanten in de verschillende schoolsituaties. Je kunt hierbij denken aan zijn omgang met medeleerlingen, het samenwerken in lessituaties en zijn inzet voor een vak. Leerkrachten zijn primair verantwoordelijk voor het onderwijs en zijn daarin ook deskundig. Dat wil niet zeggen dat ze ook perfect zijn. Bij zorgen en vragen is het goed om dit als ouder met de leerkrachten te bespreken. Thuis merk je vaak eerder dat er dingen niet goed gaan dan een leerkracht op school dat merkt. Op de meeste middelbare scholen heeft de mentor hierin een specifieke taak. De mentor is de spil in de begeleiding en het eerste aanspreekpunt voor de leerling en de ouders. Op de basisschool werk je samen met de groepsleerkracht.

Als ouders en als school heb je een gemeenschappelijk belang, namelijk dat het goed gaat met het kind, zodat het zich verder kan ontwikkelen in het leren en in zijn persoonlijkheid. Ouders en school vinden het allebei belangrijk dat het kind plezier ervaart op school en dat het zich

veilig voelt. Ieder heeft zijn eigen rol. De ouder als ervaringsdeskundige en eerst verantwoordelijke voor het kind, de school als de onderwijsdeskundige en tot slot ook het kind zelf dat centraal staat met zijn eigen verantwoordelijkheid voor zijn gedrag en inzet.

Onderstaande figuur geeft aan dat een kind de ‘stevige basis’ van ouders en school nodig heeft om zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen.

Dynamische driehoek.

Het kind wordt in de basis gedragen door de ouders en de school, albei met eigen taken en eigen verantwoordelijkheden. Deze basis heeft een kind nodig om zich te kunnen ontwikkelen. Is de basis niet ste-

vig door bijvoorbeeld een onrustige thuissituatie of door pestgedrag op school dan heeft dit invloed op de groeiruumte van het kind.

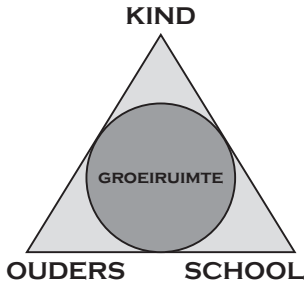
Goede communicatie en samenwerking tussen ouders, school en de leerling is naast het oppakken van eigen taken en verantwoordelijkheden van alle partijen, onmisbaar voor een maximale groeiruumte van een kind. Als ouders en school op één lijn zitten, kan het kind zich beter ontwikkelen. Daarom is het belangrijk dat je kind ook merkt dat je samen wilt werken met de school. Je kind merkt het wanneer je achter de schoolregels en de aanpak van de school staat. Besef dat negatief spreken over de school invloed heeft op je kind. Dit wil niet zeggen dat je alles goed moet praten wat er op school gebeurt of dat je het met alles eens moet zijn. Soms lukt dit niet. Dan is het belangrijk om in gesprek te gaan met school om tot een oplossing te komen. Het blijft altijd belangrijk om ook in dergelijke situaties tegenover je kind respect voor de school en de docenten te hebben en te tonen. Je praat dan, zelfs als je het oneens bent met een gebeurtenis of besluit op school, steeds mét de leerkracht of de mentor.

De driehoek uit nevenstaande figuur kan afhankelijk van de onderlinge relaties verschillende vormen aannemen, vandaar dat deze driehoek ook wel de dynamische driehoek wordt genoemd. Kijk maar eens naar de figuren op de volgende bladzijden. In een gelijkzijdige driehoek (figuur 1) is er voor het kind de maximale ruimte om te groeien, de gelijke zijden geven aan dat er overleg en goede samenwerking is tussen de verschillende partijen. De cirkel geeft de groeiruumte aan.

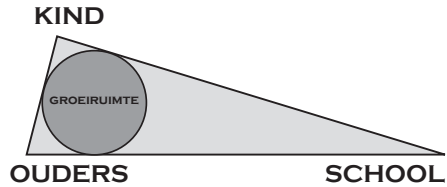
De opa van Tobias is overleden. Opa woonde de laatste jaren bij het gezin in en betekende veel voor Tobias. Het overlijden van opa is erg ingrijpend voor hem en daarom gaat het op school even niet zo goed. De moeder van Tobias heeft de mentor op de hoogte gebracht van het overlijden. Samen heb-

ben ze afgesproken om elke week via de mail even contact te zoeken om zo te blijven afstemmen. De mentor heeft met Tobias gepraat en Tobias heeft hem verteld over zijn verdriet en over hoe trots hij is op zijn opa.

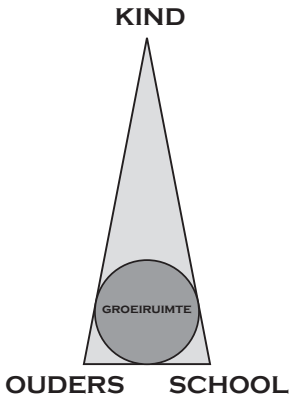
Door het onderlinge overleg is er begrip en samenwerking tussen Tobias, ouders en mentor in deze, voor Tobias, moeilijke tijd. Deze samenwerking bevordert de ruimte die Tobias heeft om te blijven groeien.

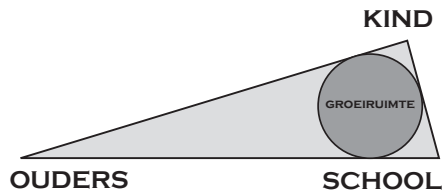
Figuur 1. Maximale groeiruumte voor het kind.

Figuur 2. Groeiruumte beperkt doordat ouders en school niet goed samenwerken.

Figuur 3. Groeiruumte beperkt doordat ouders en school te veel samenvallen tegenover het kind.

Figuur 4. Groeiruumte beperkt doordat school en leerling te veel samenvallen.

Een goede samenwerking is niet vanzelfsprekend.

De vader van Henk komt op school om met de mentor van zijn zoon te praten. Hij is boos en verontwaardigd over de dyslexiebegeleiding van school. Er was zoveel beloofd, maar uiteindelijk moet Henk alles zelf doen en haalt hij door zijn dyslexie het ene lage cijfer na het andere. De mentor vertelt vader dat het gedrag van Henk nogal te wensen overlaat en dat hij graag wil dat vader zijn zoon hier op aanspreekt. De vader van Henk wordt woest: "Jullie laten hier op school mijn zoon aan zijn lot over met zijn dyslexie en durven dan ook nog te beginnen over zijn gedrag. Een schande is het!" Hij is woedend, staat op en verlaat stampvoetend het lokaal.

In figuur 2 zie je dat wanneer er afstand ontstaat tussen ouders en school er ook afstand ontstaat tussen het kind en de school. Ouders en kind komen samen tegenover de school te staan waardoor de groeiruimte voor het kind kleiner wordt.

De groeiruimte van het kind wordt ook kleiner als ouders en school te veel op één lijn gaan zitten, tegenover het kind (zie figuur 3). Dit gebeurt bijvoorbeeld als de leraar de rol van de ouders over gaat nemen en ze samen tegenover het kind staan.

Wanneer ouders de problemen die hun kind ervaart niet kennen en het kind deze dingen wel op school deelt, met bijvoorbeeld de mentor, komen ouders te veel op afstand te staan tegenover school en het kind (zie figuur 4). Ook dit is voor een kind niet wenselijk. Het kan docenten soms in een lastige positie brengen als school wel op de hoogte is van problemen en ouders niet.

Voor een goede ontwikkeling van het kind zijn ouders en school beiden nodig. Ruim 90% van de docenten vindt het voor hun leerlingen belangrijk dat ouders betrokken zijn en 83% van de ouders vindt dat ook (Marktresponse, 2010). Wat leerkrachten en ouders in deze betrokkenheid zo belangrijk vinden, kan wel verschillend zijn. Juist daarom is overleg en afstemming zo nodig.

1.5 HIËRARCHIE IN VERANTWOORDELIJKHEID

Zoals gezegd hebben de verschillende partijen binnen de dynamische driehoek een verschillende rol en verschillende verantwoordelijkheden. Het is belangrijk dat iedereen zich bezighoudt met de verantwoordelijkheden die passen bij zijn eigen rol. De school moet zich in principe niet bemoeien met de opvoeding van de leerlingen in de thuissituatie en andersom is het belangrijk dat ouders vertrouwen hebben in de wijze waarop de school hun kind begeleidt. We onderscheiden drie hiërarchieën met de verantwoordelijkheden die daarbij horen.

EMOTIONELE HIËRARCHIE

Tussen ouders en kinderen bestaat een sterke emotionele band. Deze band in de relatie tussen ouders en kinderen onderscheidt zich van alle andere relaties, zo ook de relatie tussen leerkracht en leerling. Ouders blijven altijd op de eerste plaats staan in de hiërarchie, een leerkracht kan hier nooit tussen komen.

VERANTWOORDELIJKHEIDSHIËRARCHIE

In eerste instantie zijn ouders verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Ouders geven hiervan echter een stukje uit handen wanneer zij hun kind toevertrouwen aan een school. In principe kan de

school beslissingen nemen over het kind, zonder steeds de ouders hierover te informeren. Wanneer er sprake is van ingrijpende maatregelen zal school contact zoeken met de ouders om de verantwoordelijkheid hierover met hen te delen. Het is duidelijk dat ouders in de verantwoordelijkheidshiërarchie boven de leerkracht staan.

DESKUNDIGHEIDSHIËRARCHIE

De leerkracht op school heeft een opleiding gevolgd en de deskundigheid ontwikkeld om kinderen op een goede wijze te laten leren. Op dit gebied heeft de leerkracht meer deskundigheid dan de ouders. Bij bepaalde leer- en ontwikkelingsproblemen kan de deskundigheid van de docent ook tekortschieten. Het is dan van belang dat hij andere deskundigen in kan schakelen. Het is uiteindelijk aan de ouders van de leerling om hier daadwerkelijk mee verder te gaan. In de deskundigheidshiërarchie staat de leerkracht boven de ouders.

Kijken naar de verschillende hiërarchieën helpt je als ouders en school om duidelijkheid te krijgen over de verschillende taken en verantwoordelijkheden. Zo kun je elkaar aanvullen en versterken.

1.6 LOYALITEIT IN RELATIES

Mark werkt al een week lang elke dag een paar uur langer. Er moet een klus geklaard worden die belangrijk is voor de zaak. Mark zet zich graag in, zijn werkgever heeft hem immers ook vrij gegeven toen hij vanwege de ziekte van zijn vader een maand zorgverlof nodig had.

Brenda past graag een paar uur op de kinderen van Wilma. Wilma staat immers altijd klaar wanneer Brenda vanwege haar handicap hulp nodig heeft om haar wekelijkse boodschappen te doen.

Mensen zijn van nature loyaal aan elkaar. Wanneer iemand iets voor je doet, voelt het eerlijk om er ook te zijn wanneer de ander jou nodig heeft. Loyaliteit vind je terug in alle relaties. Een bijzondere vorm van loyaliteit zie je tussen ouders en kinderen. Ouders en kinderen zijn op een bijzondere manier met elkaar verbonden. Doordat ouders hun kind het leven geven, staat het kind in een onverbreekelijke relatie met hen. De band tussen ouders en kinderen houdt nooit op te bestaan. De relatie tussen ouders en kinderen wordt ook wel een verticale relatie genoemd. Alle andere relaties in je leven zijn horizontale relaties. Met een bijzondere plaats voor de relatie tussen broers en zussen. We noemen die relaties ook wel diagonaal.

Voor de verticale relaties heb je ook in de Nederlandse taal veel uitdrukkingen. Denk maar aan: het bloed kruipt waar het niet gaan kan, bloed is dikker dan water en als we het over de schoonfamilie hebben spreken we over de 'kouwe kant'. Horizontale relaties kunnen eindigen, denk maar aan vroegere vriendschappen, oud-collega's, enzovoort. Zelfs partners kunnen scheiden en worden elkaars ex. Als het gaat om verticale relaties is dit heel anders. Ook wanneer de band tussen ouders en kinderen verstoord is, bestaat het niet dat een vader een ex-vader, een moeder een ex-moeder of een kind een ex-kind wordt. Deze relaties blijven altijd bestaan. De loyaliteit in verticale relaties is een belangrijke drijfveer in het leven van mensen. Vaak heb je zelf helemaal niet in de gaten wat je allemaal doet uit loyaliteit naar je ouders, grootouders, kortom de geschiedenis van je familie.

Wijnand is opgegroeid met een vader die door een spierziekte weinig bewegingsvrijheid had. Zijn vader kon alleen liggen en heel af en toe een klein poosje zitten. Wijnand had veel respect voor zijn vader, die inmiddels aan

de gevolgen van zijn spierziekte overleden is. De man was altijd goedgehumourd en gezellig. Wijnand ergert zich aan zijn kinderen wanneer ze een paar dagen ziek zijn. Het gezeur en gejammer is dan ongepast, vindt hij.

Wijnand kan het uit loyaliteit naar zijn vader niet goed verdragen wanneer zijn kinderen ‘zeuren’ als ze ziek zijn. Een klein griepje weegt immers nooit op tegen de spierziekte van zijn vader die hem zo beperkte in zijn mogelijkheden.

Onze loyaliteit binnen verticale relaties en horizontale relaties kan nogal eens botsen. Er spelen altijd verschillende belangen en dat brengt je nogal eens in een loyaliteitsconflict.

Vrienden die voor een paar dagen over zijn vanuit Amerika willen graag afspreken op dezelfde dag dat ook je moeder haar verjaardag viert.

Vrijdagavond is echt jullie gezinsavond. Jullie kijken samen met je kinderen naar leuke programma’s op tv met een gezellig hapje erbij. Dan vraagt de buurvrouw of één van jullie op haar kinderen wil passen. Haar oppas heeft afgezegd, terwijl ze met een vriendin een avondje uit zou gaan.

Karolien is met haar vader de tuin aan het harken. Haar moeder komt naar buiten en zegt: “Karolien, ga je even mee naar de stad voor nieuwe schoenen?” Karolien kijkt vertwijfeld naar haar vader.

In de bovenstaande situaties zijn er belangen die botsen. In ons dagelijks leven worden we vaak met dergelijke situaties geconfronteerd. We moeten keuzes maken en oplossingen zoeken en voelen ons soms klem zitten in onze loyaliteiten binnen onze verschillende relaties.

Het is logisch dat je als ouders loyaal bent naar je kind. Je wilt voor je kind zorgen en het beschermen. Toch zal dit voor een kind kunnen leiden tot lastige situaties. Kijk maar eens naar het onderstaande voorbeeld.

Boris heeft vaak afspraken bij specialisten. Hij moet vaak naar de kinderarts, orthodontist en fysiotherapeut. Moeder maakt de afspraken hiervoor altijd tijdens de gymlessen. Volgens haar is dit toch geen belangrijk vak. De gymdocent van Boris laat hem regelmatig weten dat hij het vervelend vindt dat Boris zoveel gymlessen mist.

Kinderen zullen in dergelijke situaties altijd kiezen voor de loyaliteit aan hun ouders (bloed is immers dikker dan water). Voor ouders is het belangrijk om te beseffen dat een dergelijk loyaliteitsconflict niet in het belang is van hun kind. Het is in zo'n situatie belangrijk om met school rond de tafel te gaan en te zoeken naar een goede oplossing waarin beide partijen zich kunnen vinden. Vaak kan het al volstaan door in een gesprek met de gymdocent aan te geven dat je het lastig vindt dat hij je kind zoveel lessen moet missen. Het kind krijgt hierdoor ruimte om te groeien.

1.7 BALANS VAN GEVEN EN ONTVANGEN

Irene bakt een taart voor haar vriendin Monique. Ze is dankbaar en blij voor de hulp die ze heeft gehad van Monique toen ze twee weken in bed moest liggen om te herstellen van een operatie.

Herkenbaar toch, dit bovenstaande voorbeeld?! Wanneer je binnen een relatie iets van iemand ontvangt, wil je ook graag iets teruggeven. Elke relatie heeft zo een balans van geven en ontvangen. Een balans die

constant in beweging is. Wanneer binnen een relatie één van de twee alleen maar aan het geven is en niks ontvangt, trekt de relatie scheef. Wanneer dit langdurig het geval is, kan de relatie zelfs stuklopen.

Deze balans van geven en ontvangen speelt ook een rol in gesprekken tussen jou als ouder en de leerkracht van je kind.

De moeder van Jelle vertelt de mentor dat ze blij is dat hij, toen Jelle in het ziekenhuis lag, gezorgd heeft voor zoveel blijken van meeleven. Jelle had een mooie kaart van de klas ontvangen en de mentor was met twee leerlingen uit de klas bij hem op bezoek geweest. De mentor geniet van het compliment. Moeder vervolgt het gesprek en geeft aan dat ze zich wel zorgen maakt over de begeleiding van Jelle nu hij zijn schoolwerk weer op moet pakken. Hij heeft veel gemist op school en raakt het overzicht kwijt over alles wat hij nog in moet halen.

De moeder van Jelle begint met een compliment voor de mentor. Ze begint met geven en hierdoor raken zij en de mentor gemakkelijker in gesprek over een punt waar moeder zorgen over heeft. De kans is dan groter dat de moeder van Jelle vervolgens kan gaan ontvangen. Er kan immers gepraat worden over de problemen en naar een oplossing gezocht worden. Vaak gaan gesprekken op dit punt mis. Wanneer mensen in gesprekken beginnen met complimenten en waardering voor de ander, is het veel gemakkelijker om ook de moeilijke dingen te bespreken. Door het over en weer complimenten en waardering geven, ontstaat er een band tussen de ouders en de leerkracht. Een betere band zorgt ervoor dat ze samen meer kunnen bereiken voor het kind.

INHOUD

VOORWOORD	9
INLEIDING	13
DEEL I	
OUDERSCHAP AAN DE BASIS VAN SCHOOLSUCCES	17
1 BELANG VAN OUDERBETROKKENHEID	19
1.1 Algemeen	19
1.2 Optie of noodzaak	21
1.3 Ouderbetrokkenheid in de praktijk	23
1.4 Samenwerken met school	29
1.5 Hiërarchie in verantwoordelijkheid	35
1.6 Loyaliteit in relaties	36
1.7 Balans van geven en ontvangen	39
2 IN CONTACT MET SCHOOL	41
2.1 Contactpersonen	41
2.2 Contactmomenten met school	43
2.3 Gespreksavond	44
2.4 Als samenwerking onder druk komt te staan	45
2.5 Van dramadriehoek naar kwaliteitendriehoek	49
2.6 Tips voor ouders	50
3 IN CONTACT MET JE KIND	52
3.1 Nieuwsgierigheid	53
3.2 Erkennen, verwerpen, negeren	56

DEEL 2

	OUDERSCHAP IN DE SCHOOLPRAKTIJK	59
4	HOE ONDERSTEUN IK BIJ PLANNING EN SCHOOLWERK?	61
4.1	Twee uitersten	61
4.2	Je kind begeleiden	64
4.3	Drie fases van begeleiding	65
5	HOE MOTIVEER IK MIJN KIND?	70
5.1	Motivatie is er altijd	70
5.2	In gesprek met je ongemotiveerde kind	73
5.3	Zeven elementen die motiverend werken	74
6	MIJN KIND IS EEN PUBER!	77
6.1	De ontwikkeling van pubers	78
6.2	Puberteit op school	80
6.3	Puberteit thuis	82
6.4	Tips voor ouders	84
7	HOE BEGELEID IK MIJN KIND OP SOCIAL MEDIA?	88
7.1	De wereld in je broekzak	88
7.2	Enkele aanbevelingen	90
8	DE LOOPBAAN VAN JE KIND	94
8.1	Aandacht voor LOB	95
8.2	Rol van ouders en school	98
8.3	Valkuilen voor ouders	101
8.4	Het verhaal van de kip en de adelaar	103
9	MIJN KIND KOMT MET NEGATIEVE VERHALEN UIT SCHOOL!	105
9.1	Loyaliteit in actie	105
9.2	Een gat in de dynamische driehoek	106
9.3	Wat kun je als ouder doen?	107
9.4	Tips voor ouders	110

DEEL 3

ouderschap in zorgsituaties op school	113
10 Passend Onderwijs voor elk kind	115
10.1 Het kind in model of modelleren naar het kind?	116
10.2 De wet Passend Onderwijs	118
10.3 Passend Onderwijs en ouders	119
10.4 Wat nu?	120
10.5 Passend Onderwijs; respectvol partnerschap	122
11 MIJN KIND MAAKT EEN SCHEIDING MEE!	124
11.1 Informatie over echtscheiding	124
11.2 Ik hoor bij jullie allebei!	126
11.3 Echtscheiding en school	129
11.4 Brief	131
12 HOE HELP IK MIJN KIND SOCIAAL VAARDIG TE WORDEN?	135
12.1 De ontwikkeling van sociale vaardigheden	135
12.2 Wat merk ik bij mijn kind?	138
12.3 Hoe help ik mijn kind?	139
12.4 In samenwerking met school	139
13 MIJN KIND HEEFT FAALANGST!	141
13.1 Wat is faalangst?	141
13.2 Wat merk ik bij mijn kind?	144
13.3 Hoe ga ik om met het faalangstige gedrag?	145
13.4 In samenwerking met school	147
14 MIJN KIND WORDT GEPEST!	148
14.1 Pesten is schadelijk	148
14.2 Pesten en plagen	149
14.3 Wat merk ik bij mijn kind?	150
14.4 Hoe ga ik hiermee om?	152

14.5	Als mijn eigen kind pest	153
14.6	In samenwerking met school	154
14.7	Tips voor ouders	155
15	MIJN KIND DURFT NIET NAAR SCHOOL!	157
15.1	Schoolangst en schoolweigering	157
15.2	Hoe merk ik schoolangst op?	159
15.3	Hoe ga ik om met het gedrag van mijn kind?	160
15.4	In samenwerking met school	162
15.5	Tips voor ouders	163
	LITERATUURLIJST	165

Tot zover onze gratis inspiratie.

*Wilt u de rest van het boek ook lezen? Bestel dan een exemplaar via **www.uitgeverij-quirijn.nl** of via **www.bol.com**.*

Bedankt voor uw interesse.

"Niet een boek voor ouders of scholen, maar een boek voor ouders én scholen. En daarmee is het uiteindelijk een boek voor het kind." (Steven Pont)

Om te leren autorijden, ga je naar de rijkschool. Om te leren skiën ga je op skiles. Wil je kok worden, dan ga je naar de school voor consumptieve beroepen. Maar het aller moeilijkste vak dat je op je pad krijgt, opvoeden, moet je leren in de praktijk. Er is geen hogeschool waar je een diploma kunt halen voor het vak van ouder. Akkoord, je hebt als ouder 'opvoedles' gekregen door je eigen ervaringen als kind van een vader en een moeder, die op hun manier deden wat ze dachten dat ze moesten doen.

Dit boek is geen opvoedboek. En ook geen leerboek. Dit boek is een praktijkboek. Een boek dat ouders uitnodigt om, samen met de school, een succesvolle weg te bewandelen met je kind. Een boek dat ouders voor zichzelf kunnen aanschaffen. Maar ook een boek dat de school aan ouders van leerlingen kan schenken als startpunt van een vruchtbare samenwerking. In het *Handboek voor elke ouder* krijg je als lezer praktische, positieve en proactieve ideeën om samen met je kind meer uit de schoolcarrière te halen. Met dit nieuwe boek laten de auteurs aan ouders zien hoe zij kunnen bijdragen aan het schoolsucces van hun kind. Ouders hebben een wezenlijke invloed op hoe het met hun kind op school gaat. Uit onderzoek (Marzano 2003) blijkt dat de thuissituatie en dus de rol van ouders een van de belangrijkste succesfactoren is in de leerprestaties van kinderen.

De auteurs schrijven vanuit hun ervaringen als leerlingbegeleiders, onderwijsadviseurs en ouders van eigen kinderen. In dit handboek gaan ze in op veelgehoorde begeleidingsvragen als: Hoe begeleid ik mijn kind als het gepest wordt? Wat kan ik als ouder doen als mijn kind faalangstig is? Hoe motiveer ik mijn kind om huiswerk te maken? Hoe reageer ik constructief op pubergedrag? Hoe ga ik om met (de risico's) van sociale media? En wat moet ik doen als mijn kind anders is dan 'normaal'?

Dit boek is een warm pleidooi voor een constructieve samenwerking tussen thuis en school. Hoe beter ouders en school samenwerken, hoe beter het zal gaan met het welbevinden en de resultaten van het kind.

